

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πίνακας σχεδιαγραμμάτων και εικόνων	18
Πρόλογος	19
Εισαγωγή	27

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΟΥ 35-167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ .....

1. Ο Λόγος και η Γλώσσα: Εργαλεία Επικοινωνίας και Κοινωνικοποίησης του Ανθρώπου	37
1.1. Η Νοηματική Γλώσσα	41
1.2. Γλώσσα και Διάλεκτος	42
1.3. Η Μειονοτική Γλώσσα	43
1.4. Η Μητρική Γλώσσα	44
1.5. Το Περιεχόμενο και η Λειτουργία της Γλώσσας	44
1.6. Ο Λόγος, η Γλώσσα και οι Κώδικες Επικοινωνίας	47
1.7. Ο Κοινωνικός Ρόλος του Λόγου και της Γλώσσας	49
1.8. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ .....

2. Το Γλωσσικό Σύστημα και τα Συστατικά Στοιχεία της Γλώσσας	55
2.1. Η Δομή της Γλώσσας	56
2.2. Η Εκφραστική-Παραγωγική Γλώσσα και η Δεκτική Γλώσσα	62
2.3. Είδη του Λόγου: Ο Προφορικός Λόγος και ο Γραπτός Λόγος	62
2.3.1. Ο Προφορικός Λόγος, η Ομιλούμενη Γλώσσα	62
2.3.1.1. Η Κοινωνιολογική Ανάλυση της (Συν)ομιλίας	63
2.3.2. Ο Γραπτός Λόγος, η Γραπτή Γλώσσα	65
2.3.2.1. Οι Προσεγγίσεις του Λόγου στη Γραπτή Γλώσσα	66
2.3.2.2. Οι Προσεγγίσεις του Κειμένου στη Γραπτή Γλώσσα	70
2.3.3. Διαφορές μεταξύ του Προφορικού Λόγου και του Γραπτού Λόγου	71
2.4. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ .....

3.1. Γλώσσα και Εγκέφαλος	76
3.1.1. Η Ανάπτυξη του Εγκεφάλου	78

3.1.2. Γλώσσα, Ανατομία και Λειτουργία του Εγκεφάλου	81
3.1.3. Γλώσσα και Ασυμμετρία των Εγκεφαλικών Ημισφαιρίων	88
3.1.4. Εγκέφαλος και η «Θεωρία Επεξεργασίας Πληροφοριών»	97
3.1.5. Εγκέφαλος και Συμπληρωματικές Μορφές Διαχείρισης Πληροφοριών	102
3.1.5.1. Οι Διαδικασίες «από πάνω προς τα κάτω» και «από κάτω προς τα πάνω»	102
3.1.5.2. Παθητική και Ενεργητική Επεξεργασία Αναγνώρισης Πληροφοριών	103
3.1.5.3. Γραμμική και Παράλληλη Επεξεργασία Αναγνώρισης Πληροφοριών	104
3.1.5.4. Η Μεταγνώση	105
3.1.5.5. Το Ολιστικό Σύστημα Επεξεργασίας Γλωσσικών Πληροφοριών	106
3.2. Γλώσσα και Σκέψη	108
3.2.1. Η Θεωρία / Υπόθεση του Benjamin Whorf («Whorfian hypothesis»)	108
3.2.2. Οι Θέσεις της Συμπεριφορικής Ψυχολογίας	110
3.2.3. Οι Θέσεις του Jean Piaget	111
3.2.4. Οι Θέσεις του Lev Vygotsky	114
3.2.5. Οι Θέσεις του Bruner	115
3.2.6. Οι Θέσεις του Schlesinger	116
3.2.7. Οι Θέσεις του Jenkins	116
3.2.8. Οι Θέσεις των Lindsay & Norman	117
3.3. Γλώσσα και Μνήμη	118
3.3.1. Μνήμη, Γνωστική Ψυχολογία και Νευροψυχολογία	121
3.3.2. Γλώσσα και Επίπεδα Εργασίας της Μνήμης	122
3.4. Γλώσσα και Δημιουργικότητα	123
3.5. Γλώσσα και Μάθηση	130
3.5.1. Η Έννοια της Μάθησης	130
3.5.2. Η Σχέση Γλώσσας και Μάθησης	135
3.6. Γλώσσα και Χιούμορ	137
3.6.1. Η Ευρηματικότητα του Χιούμορ	137
3.6.2. Θεωρητικές Προσεγγίσεις του Χιούμορ	140
3.6.3. Χιούμορ και Φύλο	141
3.6.4. Χιούμορ και Μεταφορικός Λόγος	142
3.6.5. Γλώσσα και Χιούμορ	142
3.6.6. Πολιτικός Λόγος και Χιούμορ	146
3.7. Γλώσσα και Συναισθημα	148
3.8. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	155
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΟΥ	157
4.1. Γλώσσα και Επικοινωνία	157
4.1.1. Η Έννοια και η Λειτουργία της Επικοινωνίας	159
4.2. Γλώσσα και Πολιτισμός	161
4.3. Γλώσσα και Ιατρική Κλινική Πράξη	165
4.4. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	167

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: *ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ:
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΡΟΣΚΤΗΣΗΣ* 169-206

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: <i>ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ</i>	171
5.1. Γενικές Παρατηρήσεις	171
5.2. Στάδια και Παράγοντες Γλωσσικής Ανάπτυξης	172
5.2.1. Η Βρεφική Ηλικία	172
5.2.1.1. Η Προγλωσσική Φάση των Πρώτων 6 Μηνών	172
5.2.1.2. Η Προγλωσσική Φάση της Βρεφικής Ηλικίας των 7-12 Μηνών	177
5.2.1.3. Η Βρεφική Ηλικία των 12-24 Μηνών	180
5.2.2. Η Νηπιακή (Προσχολική) Ηλικία των 3-5 Χρόνων	182
5.2.2.1. Ο Πραγματολογικός Λόγος του Παιδιού Προσχολικής Ηλικίας	186
5.2.3. Η Σχολική Ηλικία	187
5.3. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	188

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: *ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΡΟΣΚΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ* .. 189

6.1. Η Συμπεριφοριστική Θεωρία	190
6.2. Η Ψυχογλωσσική Θεωρία	191
6.3. Η Κοινωνιογλωσσική Θεωρία	198
6.3.1. Ο Ρόλος των Γονιών: Αλληλεπίδραση Μητέρας και Παιδιού	202
6.4. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	206

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: *ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ* 207-243

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: <i>ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ</i>	209
7.1. Το Εννοιολογικό Περιεχόμενο Βασικών Επιστημονικών Όρων	209
7.1.1. Οι Θεμελιώδεις Δεξιότητες της Γλώσσας	209
7.1.2. Οι Πρώιμες Δεξιότητες	210
7.1.3. Η Φωνολογική Επίγνωση	210
7.1.4. Η Προσοχή και η Ακρόαση	211
7.1.5. Η Σειροθέτηση	212
7.1.6. Η Ομιλούμενη Γλώσσα	212
7.1.6.1. Η Πραγματολογική Χρήση της Γλώσσας	213
7.1.7. Η Φωνολογική Μνήμη	214
7.1.8. Η Οπτική Αντίληψη	214
7.1.9. Η Τήρηση Κατεύθυνσης	215
7.1.10. Η Τήρηση Ακολουθίας	215
7.1.11. Ο Έλεγχος των Λεπτών Κινήσεων	215
7.1.12. Η Μεταγνώση	216
7.1.13. Η Πρώιμη Διάγνωση	216
7.2. Η Σημειολογία των Διαταραχών του Επικοινωνιακού Λόγου	217
7.2.1. Η Συχνότητα του Προβλήματος	219

7.2.2. Τα Αίτια του Προβλήματος	219
7.3. Θεωρητικές Προσεγγίσεις των Διαταραχών του Λόγου	220
7.3.1. Η Ιατρική Προσέγγιση	220
7.3.2. Η Γλωσσική Προσέγγιση	221
7.3.2.1. Η Ανάλυση Λαθών	221
7.3.3. Η Φυσική Φωνολογική Προσέγγιση	222
7.3.4. Η Γνωστική ή Ψυχογλωσσική Προσέγγιση	222
7.4. Γλωσσική Καθυστέρηση και Γλωσσικές Διαταραχές	224
7.4.1. (Χρονική) Καθυστέρηση στην Παραγωγή Λόγου	224
7.5. Οι Διαταραχές της Γλώσσας	225
7.5.1. Η Συχνότητα των Γλωσσικών Διαταραχών	226
7.6. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	228

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ: ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ:

<i>ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΤΥΠΟΙ, ΘΕΡΑΠΕΙΑ</i>	229
8. Διαταραχές του Προφορικού Λόγου ή της Ομιλούμενης Γλώσσας	229
8.1. Η Αφασία	229
8.1.1. Η Διάγνωση του Προβλήματος	231
8.1.2. Η Θεραπεία και ο Ρόλος των Εμπλεκόμενων Φορέων	233
8.1.2.1. Ο Ρόλος του Λογοθεραπευτή	233
8.2. Ο Ψευδισμός	235
8.3. Η Δυσαρθρία	237
8.4. Ο Τραυλισμός	237
8.4.1. Τα Αίτια της Διαταραχής	240
8.4.2. Η Θεραπεία	240
8.5. Ο «Βατταρισμός»	241
8.6. Η Δυσπραξία και η Απραξία	242
8.7. Η Δυσφωνία	242
8.8. Η Αισθητηριακή-Νευρολογική Κώφωση	243
8.9. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	243

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ 245-434

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ: (ΕΙΔΙΚΕΣ) ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ:

<i>ΒΑΣΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ</i>	247
9. Το Περιεχόμενο Βασικών Επιστημονικών Όρων	247
9.1. Το Γλωσσικό Σύστημα	247
9.1.1. Ελλείμματα στο Πλαίσιο του Γλωσσικού Συστήματος	248
9.1.1.1. Φωνολογικά Ελλείμματα	249
9.1.1.2. Λεξικά και Σημασιολογικά Ελλείμματα	249
9.1.1.3. Συντακτικά Ελλείμματα	250
9.1.1.4. Πραγματολογικά Ελλείμματα	251
9.2. Οι Βασικές Δεξιότητες της Γλώσσας	251
9.2.1. Οι Αναγνωστικές Δυσκολίες	254
9.3. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	256

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ: <i>ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΔΥΣΛΕΞΙΑ: Η ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ</i>	259
10.1. Η Ορολογία	259
10.2. Ορισμοί	267
10.3. Η Συχνότητα του Φαινομένου	274
10.4. Τύποι Δυσλεξίας	281
10.4.1. Η Οπτική Δυσλεξία	283
10.4.2. Η Ακουστική Δυσλεξία	285
10.5. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	291
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ: <i>ΔΥΣΛΕΞΙΑ: (ΑΙΤΙΟ)ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ</i>	293
11. (Αιτιο)παθογένεια και Μοντέλα Ερμηνείας	293
11.1. Το Ιατρικό Μοντέλο	295
11.1.1. Οι Νευρο-ψυχολογικοί Μηχανισμοί της Δυσλεξίας	296
11.1.2. Εγκεφαλική Κυριαρχία, «Πλευρίωση»	297
11.1.2.1. Έλλειμμα Εγκεφαλικής Κυριαρχίας	303
11.2. Το Ψυχολογικό-Παιδαγωγικό Μοντέλο	306
11.2.1. Μοντέλα Επεξεργασίας Πληροφοριών στην Ανάγνωση	307
11.2.2. Αντιληπτικά και Κινητικά Ελλείμματα	317
11.2.2.1. Ελλείμματα Οπτικής Αντίληψης	318
11.2.2.2. Ελλείμματα Ακουστικής Αντίληψης	319
11.2.2.3. Έλλειμμα Διασθητηριακής Ενσωμάτωσης Πληροφοριών	320
11.2.2.4. Ελλείμματα στην Οφθαλμοκίνηση	321
11.2.2.5. Έλλειμμα στη Σειροθέτηση και Τήρηση Ακολουθίας Συμβόλων	328
11.2.2.6. Έλλειμμα στη Μνήμη	329
11.2.2.7. Έλλειμμα Λεξικής Επεξεργασίας	330
11.2.2.8. Έλλειμμα Φωνολογικής Επεξεργασίας	332
11.3. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	335
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ: <i>ΔΥΣΛΕΞΙΑ: ΔΙΑΓΝΩΣΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ</i>	337
12.1. Γενικές Επισημάνσεις	337
12.2. Η Πρώιμη Διάγνωση	340
12.2.1. Η Αξιολόγηση της Πλευρίωσης	344
12.2.2. Οικογενειακό Ιστορικό και Γενετική Προδιάθεση	346
12.2.3. Εργαλεία Πρώιμης Διάγνωσης της Δυσλεξίας	347
12.2.3.1. Η Διεθνής Εμπειρία	347
12.2.3.2. Η Εμπειρία στην Ελλάδα	349
12.2.3.3. Η Αξιοποίηση των Πρώιμων Πληροφοριών στη Σχολική Τάξη	350
12.2.3.4. Οι Εμπλεκόμενοι Φορείς στην Πρώιμη Διάγνωση της Δυσλεξίας ..	351
12.2.3.4.1. Ο Ρόλος των Γονιών	351
12.2.3.4.2. Ο Ρόλος του Οικογενειακού Ιατρού	352
12.2.3.4.3. Ο Ρόλος του Επισκέπτη Υγείας	352
12.2.3.4.4. Ο Ρόλος του Λογοθεραπευτή	352
12.2.3.4.5. Ο Ρόλος του/της Νηπιαγωγού	354

12.2.3.4.6. Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού	355
12.2.3.4.7. Ο Θεσμικός Ρόλος και η Εκπαιδευτική Πολιτική του Υπουργείου Παιδείας	355
12.2.4. Πλεονεκτήματα της Πρώιμης Διάγνωσης	356
12.3. Η Διάγνωση της Δυσλεξίας στο Σχολείο	357
12.3.1. Η Σύνθεση και ο Ρόλος της Διαγνωστικής Ομάδας	358
12.3.2. Διαγνωστικές Μέθοδοι	360
12.3.2.1. Η Αξιολόγηση της Νοημοσύνης	360
12.3.2.2. Η Αξιολόγηση της Ανάγνωσης	364
12.3.2.2.1. «Αθηνά Τεστ Διάγνωσης Δυσκολιών Μάθησης»	367
12.3.2.3. Η Αξιολόγηση της Ορθογραφημένης Γραφής	371
12.3.2.4. Η Αξιολόγηση των Γλωσσικών Λειτουργιών	375
12.3.2.5. Η Αξιολόγηση των Ελλειμμάτων στα Μαθηματικά	376
12.4. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	382
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΥΣΛΕΞΙΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	
ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	385
13.1. Γενικές Επισημάνσεις	385
13.2. Το Θεωρητικό Υπόβαθρο και η Εμπειρία Διδακτικών Προσεγγίσεων στη Σχολική Τάξη	389
13.2.1. Η Προσέγγιση του Hinshelwood	390
13.2.2. Η Προσέγγιση των Orton-Gillingham-Stillman	392
13.2.2.1. Η (Επαν)εκπαίδευση στην Ανάγνωση	396
13.2.2.2. Η (Επαν)εκπαίδευση στην Ορθογραφημένη Γραφή	396
13.2.2.3. Η (Επαν)εκπαίδευση στη Γραφή	397
13.2.3. Η Προσέγγιση της Fernald	399
13.2.4. Φωνητικές Μέθοδοι με Χρήση Χρωμάτων	400
13.2.5. Η Προσέγγιση των Johnson & Myklebust	403
13.2.6. Το Φωνητικό Πρόγραμμα Ανάγνωσης και Ορθογραφημένης Γραφής της Helen Calcluth	405
13.2.7. Bangor Dyslexia Teaching System	407
13.3. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	408
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΔΥΣΛΕΞΙΑ: ΤΡΟΠΟΙ ΜΑΘΗΣΗΣ	
ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	411
14.1. Τρόποι Μάθησης	411
14.1.1. Γενικές Επισημάνσεις	411
14.1.2. Τρόποι Μάθησης: Έννοια και Μέσα Αξιολόγησης	412
14.1.3. Μαθηματικά και Τρόποι Μάθησης	416
14.2. Το σημερινό Σχολείο Φιλικά Διαχειρίσιμο προς τη Δυσλεξία	423
14.3. Η Υπέρβαση της Δυσλεξίας στη Σχολική Τάξη: Αρχές και Αλήθειες	425
14.4. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	434

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΔΥΣΛΕΞΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	437
15.1. Εισαγωγικά	437
15.2. Δυσλεξία, πολυγλωσσικό περιβάλλον και ο ρόλος του σημερινού σχολείου	439
15.3. Διάγνωση της δυσλεξίας σε διαφορετικές γλώσσες	456
15.4. Διγλωσσία και δυσλεξία	463
15.4.1. Πρώιμη διάγνωση δίγλωσσων παιδιών με δυσλεξία	466
15.5. Αντιμετώπιση του παιδιού –μονόγλωσσου και δίγλωσσου– με δυσλεξία στο γενικό σχολείο	474
15.6. Συμπεράσματα	492
15.7. Προτεινόμενη Βιβλιογραφία	495
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	499
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	505
Α. ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	505
Β. ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	538
I. Ελληνόγλωσση	538
II. Ξενόγλωσση	539
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	541
I. Α. Εμπειρίες Ατόμων (φοιτητών και φοιτητριών) με Δυσλεξία και Μαρτυρίες Εμπλεκόμενων	543
B. Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών για τη Δυσλεξία: Αποσπάσματα Απαντήσεων	556
II. Δείγματα Γραφής Παιδιών με Δυσλεξία	560
III. Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ)	564
1. Οι Διατάξεις του Νόμου που Αφορούν στην Ειδική Αγωγή και στα ΚΕΔΔΥ	564
2. Έντυπο Γνωμάτευσης ΚΕΔΔΥ	608
3. Ενδεικτικό Πρόγραμμα Ασκήσεων Λογοθεραπείας	609
Νόμος υπ' αριθμ. 4547	610
IV. Η Νοηματική Γλώσσα στην Ελληνική	656
1. Ελληνικό Δακτυλικό Αλφάβητο	656
2. Πληροφοριακό Έντυπο Σχολής Εκμάθησης της Νοηματικής Γλώσσας	657
V. 1. Μέθοδος Αναγνώρισης της Δυσλεξίας	658
Α. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ	658
B. ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ WECHSLER ΤΕΣΤ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΤΕΣΤ	660
2. Ψυχολογικές Υπηρεσίες Ινστιτούτου Δυσλεξίας (Λονδίνο)	662
Α. ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ	662
B. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	666
Πίνακας συγγραφέων	671
Πίνακας όρων	679
Γλωσσάρι όρων	689

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Σχεδιάγραμμα 1. Σχηματική αναπαράσταση της θεωρίας του Maslow για την ιεράρχηση των αναγκών του ανθρώπου	52
Σχεδιάγραμμα 2. Η διαπλοκή περιεχομένου, μορφής και χρήσης της γλώσσας όπως αυτή απεικονίζεται με τρεις τεμνόμενους κύκλους	57
Σχεδιάγραμμα 3. Η ενεργοποίηση διαφορετικών περιοχών του φλοιού του εγκεφάλου με αντίστοιχα ερεθίσματα όπως αυτές απεικονίζονται σε «Τομογραφία εκπομπής ποζιτρονίων»	84
Σχεδιάγραμμα 4. Οι δυο περιοχές του αριστερού ημισφαιρίου του ανθρώπινου εγκεφάλου [«Περιοχή Broca» και «Περιοχή Wernicke»] που συσχετίζονται με τη λειτουργία του λόγου και της γλώσσας	93
Σχεδιάγραμμα 5. Η θέση της «Περιοχής Broca» στο αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου	94
Σχεδιάγραμμα 6. Συναισθηματικές ενότητες ή κόμβοι στο πλαίσιο ενός σημασιολογικού δικτύου σύμφωνα με τη θεωρία του Bower (1981)	150
Σχεδιάγραμμα 7. Σχηματική αναπαράσταση τύπων δυσλεξίας	283
Σχεδιάγραμμα 8. Το ταξινομητικό σύστημα της δυσλεξίας (τύποι δυσλεξίας) της Boder κατ' αντιστοιχία με εκείνο των Johnson και Myklebust	288
Σχεδιάγραμμα 9. Σχηματική αναπαράσταση των μοντέλων ερμηνείας της δυσλεξίας και η συμβατότητά τους με το σχολείο	294
Σχεδιάγραμμα 10. Έλεγχος των κινήσεων και αισθητικοί διάδρομοι μεταξύ του εγκεφάλου και του υπολοίπου σώματος που είναι σχεδόν παντελώς διασυνδεδεμένοι	298
Σχεδιάγραμμα 11. Δυο όψεις των ημισφαιρίων του εγκεφάλου και το μεσολόβιο, ο σημαντικότερος ινώδης νευρικός αγωγός που τα συνδέει μεταξύ τους	301
Σχεδιάγραμμα 12. Σχηματική αναπαράσταση της θεωρίας του Orton. Το οπτικό ερέθισμα [«BHMA»] αναπαριστάται με αντίθετους προσανατολισμούς (καθρεφτικά) στα δυο ημισφαίρια του εγκεφάλου	304
Σχεδιάγραμμα 13. Μοντέλο επεξεργασίας πληροφοριών του Mackworth που ακολουθείται κατά την αναγνωστική λειτουργία	309
Σχεδιάγραμμα 14. Μοντέλο ανάλυσης σταδίων της αναγνωστικής λειτουργίας	311
Σχεδιάγραμμα 15. «Βασικό μοντέλο δύο οδών» των Marshall & Newcombe που ακολουθείται κατά την αναγνωστική λειτουργία	315
Σχεδιάγραμμα 16. Μοντέλο του αναγνωστικού συστήματος το οποίο περιλαμβάνει τέσσερις επεξεργαστές	317
Σχεδιάγραμμα 17. Κινήσεις των οφθαλμών ενός κανονικού αναγνώστη έχοντας μπροστά του ένα κείμενο προς ανάγνωση	322
Σχεδιάγραμμα 18. Απεικονιστικές καταγραφές κινήσεων των οφθαλμών σε κανονικά άτομα (Α), σε άτομα με αναγνωστική υστέρηση (Β) και σε άτομα με δυσλεξία (Γ) ...	324
Εικόνα 1. Οι πτυχώσεις του φλοιού του εγκεφάλου στη μορφή δακτυλικών αποτυπωμάτων	85
Εικόνα 2. Σχηματική αναπαράσταση του ανθρώπινου εγκεφάλου με τα δυο ημισφαίρια, τις αυλακώσεις τους και την οικεία σχισμή που τα διαχωρίζει	89
18 Εικόνα 3. Το εξεταστικό υλικό του ΑθηνάΤεστ	369